

ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه اهداف و آرزوها

Psychometric Properties of the Goals and Aspirations Inventory

Houshang Garavand
Moslem Ghoadian

هوشنگ گراوند*
مسلم قبادیان**

Abstract

This study aims to investigate the psychometric properties of the Goals and Aspirations inventory. In this applied study, a psychometric design was used and the statistical population consisted of students of Allameh Tabatabaie University during the academic year 2011-2012. Among the students of Allameh Tabatabaie University, 250 people (115 girls, 135 boys) were selected through an available sampling method and answered the Aspirations Index (AI) and the Religious Orientation Scale (ROS). Validity and reliability, exploratory and confirmatory factor analysis were analyzed using SPSS-22 and Lisrel-8.8 software. The results of the first-order exploratory analysis confirmed the structure of the operational decade of goals and aspirations with 41 items in the Iranian youth population. In the second-order exploratory factor analysis, all ten subcomponents were classified into three indices: external, internal, and self-transcending aspirations. The results of the first and second level confirmatory factor analysis confirmed the good fit of the model and also the convergent validity of the questionnaire. Cronbach's alpha ranged from 0.77 to 0.86 for the components and was 0.90 for the intrinsic aspirations index, 0.90 for the external aspirations index, and 0.82 for the self-transcendence index. Therefore, researchers and educators can be suggested to use this questionnaire in research related to assigning goals and aspirations and, if necessary, use this instrument to provide a basis for reviewing adolescents' life goals.

Keywords: Goals and Aspirations, Psychometric Characteristics, Factor Structure.

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه اهداف و آرزوها در ایران است. این مطالعه کاربردی طراحی روان‌سنجی است و جامعه آماری آن را دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ تشکیل می‌دهند. از میان این دانشجویان، ۲۵۰ نفر (۱۱۵ دختر و ۱۳۵ پسر) به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و به شاخص آرزو (AI) و مقیاس جهت‌گیری مذهبی (ROS) پاسخ دادند. روایی و پایایی، تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۲ و Lisrel-۸.۸ بررسی شد. نتایج حاصل از تحلیل اکتشافی مرتبه اول، ساختار ده‌عاملی اهداف و آرزوها با ۴۱ گویه در جمعیت جوانان ایرانی را تأیید کرد که در تحلیل عاملی اکتشافی مرتبه دوم، تمام ده خرده‌مؤلفه در سه شاخص آرزوهای بیرونی، درونی و تعالی خود طبقه‌بندی شدند. نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول و دوم، مؤید برازش خوب مدل و همچنین روایی همگرایی پرسشنامه مناسب است. آلفای کرونباخ برای خرده‌مؤلفه‌ها بین ۰/۵۷ تا ۰/۸۶ و برای اهداف ذاتی ۰/۹۰، بیرونی ۰/۹۰ و تعالی خود ۰/۸۲ به‌دست آمد؛ بنابراین می‌توان به محققان و دست‌اندرکاران آموزشی و تربیتی پیشنهاد داد که از این پرسشنامه در پژوهش‌های مربوط به تعیین اهداف و آرزوها بهره بگیرند و در صورت نیاز از طریق این ابزار، زمینه را برای بازنگری اهداف زندگی جوانان فراهم کنند.

واژه‌های کلیدی: اهداف و آرزوها، ویژگی‌های روان‌سنجی، ساختار عاملی.

* نویسنده مسئول: استادیار، گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران
** استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

مقدمه

در حوزه روان‌شناسی، نظریه انگیزشی «خودمختاری»^۱ دسی و ریان^۲ (۱۹۹۱)، به نقل از گروزت و همکاران، (۲۰۰۵) به تبیین اهداف زندگی جوانان پرداخته است. نظریه خودمختاری ارزش‌های تأکیدشده در رؤیای آمریکایی^۳ و فلسفه لذت‌گرایی^۴ را به‌عنوان دفاع‌هایی در مقابله با ناامنی‌های روان‌شناختی مطرح کرده است (کاسر و ریان، ۱۹۹۶). اهداف شخصی افراد در نظریه خودمختاری به دو دسته ذاتی و بیرونی تقسیم‌بندی شده‌اند (کاسر و ریان، ۲۰۰۱) که پیگیری اهداف به دلایل یا انگیزش‌های خودمختار^۵ (انگیزش‌های ذاتی^۶، هم‌سان‌سازی‌شده^۷ و انسجام‌یافته^۸) و غیرخودمختار^۹ (انگیزش‌های بیرونی^{۱۰} و درون‌فکنی‌شده^{۱۱}) را توصیف می‌کنند. اهداف ذاتی^{۱۲} (رشد شخصی یا خودپذیری^{۱۳}، ارتباط یا پیوندجویی^{۱۴}، همکاری اجتماعی یا احساس اجتماعی^{۱۵} و حفظ سلامتی)، بیشتر رفتارها و اهدافی را شامل می‌شوند که به‌دلیل حمایت محیط از ارضای نامشروط نیازهای اساسی^{۱۶} به‌واسطه ارضای نیازهای روانی برای شایسته‌بودن، داشتن ارتباط صمیمی با دیگران و انجام رفتارهای مورد علاقه و تأیید خود، ارزش‌گذاری و پیگیری می‌شوند. درمقابل اهداف بیرونی^{۱۷} (شهرت^{۱۸}، ثروت^{۱۹} و ظاهر یا جذابیت فیزیکی^{۲۰}) بیشتر رفتارها و اهدافی را شامل می‌شوند که بنا بر اجبار و فشارهای بیرونی و درونی دنبال می‌شوند (کاسر و ریان، ۱۹۹۶). از اهداف بیرونی، با عنوان «آرزوهای مادی»^{۲۱} یا «رؤیاهای آمریکایی» نیز یاد می‌شود (ساگیو، روکاس و هازن، ۲۰۰۴).

در ادامه گروزت و همکاران (۲۰۰۵) برای تعمیم بیشتر اهداف ذاتی و بیرونی در فرهنگ‌هایی با تفاوت‌های اجتماعی و اقتصادی، شناسایی تمایزات بیشتر میان اهداف ذاتی و بیرونی و شناسایی اهداف و

-
1. self- determination
  2. Deci, E. L., & Ryan, R. M.
  3. american dream
  4. hedonism
  5. autonomous
  6. extrinsic aspirations
  7. intrinsic motivation
  8. identification regulation
  9. non-autonomous
  10. external motivation
  11. introjection
  12. intrinsic
  13. personal growth or self-acceptance
  14. relatedness or affiliation
  15. community contribution or community feeling
  16. basic needs
  17. extrinsic
  18. fame
  19. wealth
  20. image or physical attractiveness
  21. material aspirations

ابعاد و رای هفت هدف و دو بعد ذاتی و بیرونی، با مطالعه ۱۸۵۴ دانشجوی از ۱۵ فرهنگ متفاوت، علاوه بر تأیید ابعاد ذاتی و بیرونی اهداف که پیش از این مطرح شده بود، بعد دوقطبی دیگری از اهداف را با عنوان اهداف تعالی خود^۱ در برابر اهداف خود جسمانی^۲ مطرح کردند که چهار هدف هم‌نوا^۳، لذت‌جویی^۴، ایمنی^۵ و معنویت^۶ را شامل می‌شود. در مطالعه آن‌ها این یازده هدف در ساختاری مدور به‌طور یکسان در کشورهای فقیر و غنی به‌دست آمدند. به این صورت که آرزوی همکاری اجتماعی علاوه بر قرارگرفتن در بعد ذاتی، گرایشی را به بعد تعالی خود نشان داد؛ درحالی‌که دو هدف سلامتی و موفقیت مالی علاوه بر قرارگیری در بعد ذاتی و بیرونی گرایشی را به بعد خود جسمانی نشان دادند. در میان چهار هدف جدید نیز هدف معنویت در بعد تعالی خود و هدف لذت‌جویی در بعد خود جسمانی قرار گرفت. هدف ایمنی گرایشی را به ابعاد ذاتی و خود جسمانی و هدف هم‌نوا^۳ نیز گرایشی را به ابعاد بیرونی و تعالی خود نشان دادند.

مطالعات انجام‌شده در این نظریه در سطوح مختلف فرهنگی، اقتصادی، سنی و جنسیتی نشان داده است که پیگیری و ارزش‌گذاری محوری اهداف بیرونی با بهزیستی و سلامت روان‌شناختی پایین و درمقابل، ارزش‌گذاری اهداف ذاتی با پیامدهای مثبت روان‌شناختی همراه است (کاسر، ۱۹۹۶)؛ برای مثال پژوهش‌ها نشان داده‌اند که اهداف بیرونی، هم به جهت محتوای مورد تأکیدشان که دور از نیازهای سه‌گانه روان‌شناختی است و هم به جهت فرایند اکتساب غیرخودمختارشان (انگیزش‌های بیرونی و درون‌فکنتی‌شده) مانع رشد بهزیستی و انسجام شخصیت خواهند شد (برادشاو و همکاران، ۲۰۱۹؛ هوپ، هولدینگ، ویرنر فیلیون، شلدون و کویستنر، ۲۰۱۹؛ آلکار، ریجاویک و گلوب، ۲۰۱۹؛ اُترو لویز و ویلاردفراکوس، ۲۰۱۵؛ دریز، میوس و ونستینکست، ۲۰۱۲؛ وریستوی، ونستینکست و سننز، ۲۰۱۲؛ اُریاچ و همکاران، ۲۰۱۱؛ هندرسن-کینگ و میچل، ۲۰۱۱). درمقابل اهداف درونی هم به جهت محتوای مورد تأکیدشان و هم به دلیل فرایند اکتساب خودمختارشان (انگیزش‌های ذاتی، همسان‌سازی‌شده و انسجام‌یافته)، رضایت از زندگی، سلامت روانی، ارضای نیازهای درونی و بهزیستی را سبب می‌شوند (نیشی‌مورا و سوزوکی، ۲۰۱۶؛ نیمیک، رایان، دسی و ویلیامز، ۲۰۰۹؛ شلدن، گونز، نیکولز و فرگوسن، ۲۰۱۰؛ مارتوس و کپ، ۲۰۱۱).

با مطالعات انجام‌شده در نظریه خودمختاری نشان داده است نوع آرزوها و اهداف و نه‌تنها دستیابی به آن‌ها، با پیامدهای مثبت و منفی روان‌شناختی همراه هستند و در ایران نیز ابزار مناسبی برای سنجش آرزوها و اهداف شخصی وجود ندارد؛ از این‌رو بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس اهداف و آرزوها که در مطالعات خارجی اعتبار و پایایی مناسبی برای آن نشان داده شده است، هدف پژوهش حاضر است. مقیاس اهداف و آرزوهای زندگی ۱۰۵ ماده دارد و توسط کاسر و ریان (۱۹۹۶) ساخته شده است. این مقیاس شامل

1. self-transcendence
2. physical-self
3. conformity
4. hedonism
5. safety
6. spirituality

دو عامل سطح دوم (اهداف ذاتی و بیرونی) است که عامل اهداف ذاتی، شامل چهار عامل مرتبه اول (رشد شخصی، داشتن ارتباط صمیمانه و متعهدانه با دیگران، تعاون و همکاری اجتماعی و حفظ سلامتی بدن) و عامل اهداف بیرونی، شامل سه عامل مرتبه اول (ثروت، شهرت و زیبایی) است. در پژوهش کاسر و ریان (۱۹۹۶)، در مطالعه اول (تعداد نمونه = ۱۰۰) آلفای کرونباخ اهمیت آرزوهای ذاتی و بیرونی ۰/۵۹ و ۰/۸۷ و آلفای کرونباخ احتمال دستیابی به آرزوهای ذاتی و بیرونی ۰/۶۸ و ۰/۸۶ به دست آمد. در مطالعه دوم (تعداد نمونه = ۱۹۲) نیز آلفای کرونباخ برای اهمیت آرزوهای ذاتی و بیرونی ۰/۷۲ و ۰/۸۹ و آلفای کرونباخ برای احتمال دستیابی به آرزوهای ذاتی و بیرونی ۰/۷۰ و ۰/۸۴ بود. در مطالعه ونستینکست، دریز، سیمونز و سویس (۲۰۰۶) و دریز، ونستینکست، سیمونز و وایت (۲۰۰۷) آلفای کرونباخ برای اهمیت و احتمال دستیابی به آرزوهای بیرونی به ترتیب، ثروت ۰/۷۳ و ۰/۸۴، شهرت ۰/۹۷ و ۰/۷۵ و زیبایی ۰/۸۲ و ۰/۷۰ و برای اهمیت و احتمال دستیابی به آرزوهای ذاتی، به ترتیب، رشد شخصی ۰/۷۰ و ۰/۷۲، همکاری اجتماعی ۰/۸۹ و ۰/۸۰ و ارتباط ۰/۸۱ و ۰/۸۰ به دست آمد. علاوه بر این، روایی و پایایی این مقیاس در پژوهش‌های دیگر نیز مطلوب گزارش شده است (تگرسون نتومانی، نتومیس و نیکیتارس، ۲۰۱۰؛ هندرسن-کینگ و میچل، ۲۰۱۱). گروزت و همکاران (۲۰۰۵) با اهدافی چون تعمیم‌دهی بیشتر اهداف ذاتی و بیرونی در فرهنگ‌هایی با ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی متفاوت، شناسایی تمایزات بیشتر میان اهداف ذاتی و بیرونی و شناسایی اهداف و ابعادی ورای هفت هدف و دو بعد ذاتی و بیرونی ارائه شده در مقیاس اهداف زندگی (۱۹۹۶)، با مطالعه ۱۸۵۴ دانشجوی از ۱۵ فرهنگ متفاوت، هفت هدف قبلی را که در دو بُعد ذاتی و بیرونی قرار داشتند به انضمام چهار هدف جدید بررسی کردند. در مقیاس اهداف زندگی گروزت و همکاران (۲۰۰۵) که شامل ۴۷ ماده است، پاسخ‌دهنده با یازده هدف در دو بعد دوقطبی، ذاتی- بیرونی و تعالی خود- خودجسمانی مواجه می‌شود و باید میزان اهمیت هر هدف را بر مقیاسی ۹ درجه‌ای (۱ = اصلاً، ۹ = به شدت) ارزیابی کند. هشت هدف از مطالعات قبلی اقتباس شده است (هفت هدف از کاسر و ریان، ۱۹۹۶ و هدف معنویت از کاسر، ۱۹۹۶) و حیطه‌های موفقیت مالی (۴ ماده)، زیبایی (۵ ماده)، شهرت (۴ ماده)، خودپذیری (۸ ماده)، پیوندجویی (۶ ماده)، احساس اجتماعی (۴ ماده)، سلامتی جسمانی (۵ ماده) و معنویت (۶ ماده) را اندازه‌گیری می‌کند، اما سه هدف جدید نیز ایجاد شده است که شامل همنوایی (۵ ماده)، امنیت (۵ ماده) و لذت‌جویی (۵ ماده) می‌شوند.

گروزت و همکاران (۲۰۰۵) برای محاسبه همسانی درونی سؤالات در میان فرهنگ‌های مختلف از آلفای کرونباخ استفاده کردند و برای افزایش همسانی درونی سؤالات تصمیم گرفتند از خرده‌مقیاس‌های شهرت، همنوایی، ارتباط یا پیوندجویی، احساس اجتماعی، امنیت و سلامتی هر کدام یک سؤال حذف کنند و از خرده‌مقیاس‌های لذت‌جویی و معنویت نیز هر کدام دو سؤال حذف کنند تا مقدار آلفای کرونباخ هریک از خرده‌مقیاس‌ها و مقیاس کل را افزایش دهند. همچنین همسانی درونی هریک از خرده‌آزمون‌ها را برای اهمیت اهداف و احتمال دستیابی به آن‌ها به ترتیب، موفقیت اقتصادی، ۰/۸۴ و ۰/۸۳، تصویر بدنی، ۰/۷۶ و ۰/۷۴، همنوایی، ۰/۶۷ و ۰/۶۲، شهرت، ۰/۷۳ و ۰/۷۱، پذیرش خود، ۰/۷۹ و ۰/۷۳، ارتباط یا پیوندجویی،

۰/۸۱ و ۰/۷۵، احساس اجتماعی، ۰/۷۵ و ۰/۷۱، سلامت جسمی، ۰/۷۲ و ۰/۷۴، لذت‌جویی، ۰/۷۰ و ۰/۷۲، امنیت، ۰/۷۱ و ۰/۷۰، معنویت، ۰/۹۰ و ۰/۸۷ گزارش کردند. برای محاسبه روایی سازه از تحلیل‌عاملی تأییدی استفاده شد که بیشتر شاخص‌های استخراج‌شده حاکی از مناسب بودن روایی سازه این مقیاس هستند؛ بنابراین در مطالعه گروزت و همکاران (۲۰۰۵) علاوه بر تأیید همسانی درونی عامل‌ها، با استخراج ۴۷ ماده نشان داده شد که هفت هدف قبلی باز هم در دو بعد ذاتی و بیرونی قرار می‌گیرند؛ اگرچه هدف همکاری اجتماعی علاوه بر قرارگرفتن در بعد ذاتی، گرایشی را به بعد تعالی خود نشان داد؛ درحالی‌که دو هدف سلامتی و موفقیت مالی علاوه بر قرارگیری در بعد ذاتی و بیرونی گرایشی را به بعد خود جسمانی نشان دادند. در میان چهار هدف جدید نیز، هدف معنویت در بعد تعالی خود و هدف لذت‌جویی در بعد خود جسمانی قرار گرفتند. هدف امنیت نیز گرایشی را به ابعاد ذاتی و خود جسمانی نشان داد و هدف همنوایی نیز گرایشی را به ابعاد بیرونی و تعالی خود نشان داد.

با مرور فرایندها و برون‌دادهای پژوهشی در حد جست‌وجوی محقق در داخل کشور، تنها مطالعه اعتباریابی درباره اهداف زندگی بر مبنای نظریه خودمختاری، پژوهش سبزه‌آرای لنگرودی، سرافراز و قربانی (۱۳۹۴) است. آنان مطالعه‌ای با هدف بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی شاخص آرزو فرم ۱۰۵ سوآلی کاسر و ریان (۱۹۹۶) در میان نمونه‌ای از دانشجویان ایرانی انجام دادند و ۵۰۲ نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه پیام‌نور شهرستان لنگرود را به روش نمونه‌گیری دردسترس انتخاب کردند. تحلیل عامل تأییدی مرتبه دوم نشان می‌دهد که ساختار عاملی نمونه ایرانی با ساختار عاملی به‌دست‌آمده در نمونه‌های آمریکایی (کاسر و ریان، ۱۹۹۶) برازش دارد. علاوه بر این، ضرایب همبستگی شاخص آرزو با سایر مقیاس‌ها، تأییدی بر روایی همگرا و واگرایی شاخص آرزو بود. ضرایب آلفای کرونباخ نیز همسانی درونی مناسب شاخص آرزو را نشان می‌دهد.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، سبزه‌آرای لنگرودی، سرافراز و قربانی (۱۳۹۴) فرم ۱۰۵ گویه‌ای اهداف و آرزوهای زندگی کاسر و ریان (۱۹۹۶) را به‌شکل تحلیل‌عاملی اکتشافی^۱ اعتباریابی نکرده‌اند. علاوه بر احرازنشدن تخصصی روایی پرسشنامه اهداف و آرزوهای زندگی کاسر و ریان (۱۹۹۶) در داخل کشور، باید به این نکته نیز اشاره کرد که چندین مطالعه در زمینه اهداف و آرزوهای زندگی با استفاده از ابزار گروزت و همکاران (۲۰۰۵) در داخل کشور انجام شده (فروغی، زینعلی و اکبری، ۱۳۹۶؛ سبزه‌آرای لنگرودی، حاجلو، بشرپور و ابوالقاسمی، ۱۳۹۵؛ کارشکی، گراوند و دهقانی نیشابوری، ۱۳۹۱)؛ درحالی‌که روایی و پایایی آن هنوز در داخل کشور احراز نشده و همچنین در پژوهش‌های مذکور بدون اشاره به روایی پرسشنامه، به ضریب آلفای کرونباخ بسنده کرده‌اند. به‌نظر می‌رسد، اهداف و آرزوهای زندگی تحت تأثیر فرهنگ هستند؛ به‌طوری‌که وینهوون (۱۹۹۹) معتقد است، علاوه بر وضعیت اقتصادی، آزادی انتخاب و سطح رشدی، یک دلیل دیگر بر اهمیت اهداف درونی و بیرونی، فرهنگ است. فرهنگ‌های فردگرا به افراد اجازه می‌دهند

1. exploratory factor analysis

خودشان سبک زندگی را براساس ترجیحات و نگرش‌های خود انتخاب کنند (وینه‌وون، ۱۹۹۹). همچنین آن‌ها در دنبال کردن اهداف، آزادتر هستند و خود ذاتی فرد در مقایسه با تأییدگرفتن از دیگران اهمیت بیشتری دارد، اما در فرهنگ‌های جمع‌گرای آسیا و به‌ویژه شرق آسیا اهداف شخصی افراد به اهداف جمع وابسته است (وونگ و آهویا، ۱۹۹۸). فرهنگ‌های جمع‌گرا به دنبال ظاهر، محترم شمرده شدن، افتخار و تصویر بدنی هستند (مینکوو، ۲۰۰۹).

مرور دقیق مطالعات درباره ویژگی‌های فنی مقیاس اهداف و آرزوهای زندگی نشان می‌دهد، در جزء اندک مطالعاتی که به آن‌ها اشاره شد غالب محققان به منظور تحلیل روان‌سنجی پرسشنامه اهداف و آرزوهای زندگی، از میان قلمروهای چهارگانه اهداف و آرزوهای زندگی (اهداف ذاتی، بیرونی، خود جسمانی و تعالی خود) که گروزت و همکاران (۲۰۰۵) به آن‌ها اشاره داشته‌اند، تنها دو قلمرو اهداف ذاتی و بیرونی را برگزیده‌اند که به پرسشنامه کاسر و ریان (۱۹۹۶) مربوط هستند. به بیان دیگر، با توجه به اهداف متنوع زندگی (قلمروهای چهارگانه)، غالب محققان به‌ویژه محققان ایرانی به منظور تضمین دقت در جمع‌آوری داده‌ها در میان نمونه‌های ایرانی، با انتخاب دو قلمرو ذاتی و بیرونی که در پژوهش کاسر و ریان (۱۹۹۶) به آن‌ها پرداخته شده، ویژگی‌های فنی نسخه اهداف و آرزوهای زندگی را، نه به شکل تخصصی آزموده‌اند. براساس آنچه بیان شد، تعداد اهداف متنوع در نسخه اهداف و آرزوهای زندگی گروزت و همکاران (۲۰۰۵)، سبب فقر انکارنشده‌ی آزمون ویژگی‌های فنی نسخه اهداف و آرزوهای زندگی گروزت و همکاران (۲۰۰۵) در میان فراگیران ایرانی و غیرایرانی شده است.

درمجموع با بررسی پیشینه پژوهش‌های انجام‌شده در ایران، مطالعه‌ای یافت نشد که ابزار سنجش مشخص و اختصاصی با استفاده از تحلیل‌عاملی اکتشافی که با فرهنگ ایرانی سنخیت بیشتری داشته باشد، برای اندازه‌گیری میزان اهداف و آرزوهای زندگی (اهداف ذاتی، اهداف بیرونی، اهداف خودجسمانی، اهداف تعالی خود) معرفی کرده باشد؛ بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه اهداف و آرزوهای زندگی در میان دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی انجام شد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع مطالعات توصیفی تحلیلی و از نوع مطالعات روان‌سنجی است. جامعه آماری در این تحقیق شامل تمام دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ است. براساس نظر مولر (۱۹۹۹) برای تعیین برآورد حجم نمونه در تحلیل‌عاملی بهتر است از نسبت حجم نمونه به پارامتر آزاد استفاده کرد. وی حداقل این نسبت را ۵ به ۱، حد متوسط آن را ۱۰ به ۱ و حد بالای آن را ۲۰ به ۱ عنوان می‌کند؛ بنابراین در این پژوهش به‌ازای هر متغیر پنج نفر نمونه (درمجموع ۲۵۰ نفر) در نظر گرفته شد که با استفاده از روش نمونه‌گیری دردسترس انتخاب شدند و ابزارهای پژوهش روی آن‌ها اجرا شد. پس از حذف پرسشنامه‌های نامعتبر، درنهایت ۲۱۶ نفر تجزیه و تحلیل شدند؛ بنابراین نرخ تکمیل ۸۶ درصد است. از جهت مناسبت مقدار نمونه با توجه به نوع تحقیق و وقت‌گیر بودن اجرای پرسشنامه عدد مناسبی است.

مقیاس اهداف و آرزوهای زندگی^۱ (AI)

مقیاس اهداف و آرزوهای زندگی ۱۰۵ ماده دارد که در ابتدا کاسر و ریان (۱۹۹۶) آن را ساختند. این مقیاس شامل دو عامل سطح دوم (اهداف ذاتی و بیرونی) است. عامل اهداف و آرزوهای ذاتی، شامل چهار عامل مرتبه اول (رشد شخصی، داشتن ارتباط صمیمانه و متعهدانه با دیگران، تعاون و همکاری اجتماعی و حفظ سلامتی بدن) و عامل اهداف و آرزوهای بیرونی، شامل سه عامل مرتبه اول (ثروت، شهرت و زیبایی) هستند. پاسخ‌دهندگان باید در طیف هفت‌درجه‌ای (۱=اصلاً، ۷=زیاد) به سوالاتی درباره این هفت هدف پاسخ دهند. کاسر و ریان (۱۹۹۶) در دو مطالعه، همسانی درونی اهمیت و احتمال دستیابی به اهداف و آرزوهای ذاتی و بیرونی را ۰/۵۹ و ۰/۸۷ و ۰/۶۸ و ۰/۸۶ به دست آوردند. علاوه بر این، روایی و پایایی این مقیاس در پژوهش‌های دیگر نیز مطلوب گزارش شده است (تگرسون نتومانی، نتومنیس و نیکیتارس، ۲۰۱۰؛ هندرسن-کینگ و میچل، ۲۰۱۱). در مطالعه سبزه‌آرای لنگرودی، فرگوسن، سرافراز و محمدی (۲۰۱۴) علاوه بر بررسی ساختار عاملی^۲، روایی همگرا^۳ و واگرایی^۴ مقیاس در فرهنگ ایرانی، همسانی درونی اهمیت و احتمال دستیابی به اهداف و آرزوهای ذاتی به ترتیب ۰/۸۶ و ۰/۸۷ و اهمیت و احتمال دستیابی به اهداف و آرزوهای بیرونی به ترتیب ۰/۸۷ و ۰/۸۴ گزارش شد. گروزت و همکاران (۲۰۰۵) با اهدافی از قبیل تعمیم‌دهی بیشتر اهداف و آرزوهای ذاتی و بیرونی در فرهنگ‌هایی با ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی متفاوت، شناسایی تمایزات بیشتر میان اهداف و آرزوهای ذاتی و بیرونی و شناسایی اهداف و ابعادی ورای هفت هدف و دو بعد ذاتی و بیرونی ارائه شده در مقیاس اهداف زندگی کاسر و ریان (۱۹۹۶)، با مطالعه ۱۸۵۴ دانشجو از ۱۵ فرهنگ متفاوت، ۷ هفت قبلی را که در دو بعد ذاتی و بیرونی قرار داشتند، به انضمام چهار هدف جدید بررسی کردند. در مقیاس اهداف و آرزوهای زندگی گروزت و همکاران (۲۰۰۵) که شامل ۴۷ ماده است، پاسخ‌دهنده به یازده هدف و آرزو در دو بعد دو قطبی، ذاتی- بیرونی و تعالی خود- خود جسمانی مواجه می‌شود و باید میزان اهمیت هر هدف را بر مقیاسی ۹ درجه‌ای (۱=اصلاً، ۹=به شدت) ارزیابی کند. هشت هدف از مطالعات قبلی اقتباس شده است (هفت هدف از کاسر و ریان، ۱۹۹۶ و هدف معنویت از کاسر، ۱۹۹۶) و حیطه‌های موفقیت مالی (۴ ماده)، زیبایی (۵ ماده)، شهرت (۴ ماده)، خودپذیری (۸ ماده)، پیوندجویی (۶ ماده)، احساس اجتماعی (۴ ماده)، سلامتی جسمانی (۵ ماده) و معنویت (۶ ماده) را اندازه‌گیری می‌کند، اما سه هدف جدید نیز ایجاد شده است که شامل هم‌نوایی (۵ ماده)، امنیت (۵ ماده) و لذت‌جویی (۵ ماده) می‌شوند. در مطالعه گروزت و همکاران (۲۰۰۵) علاوه بر تأیید همسانی درونی عامل‌ها، با استخراج ۴۷ ماده نشان داده شد که هفت هدف قبلی باز هم در دو بعد ذاتی و بیرونی قرار می‌گیرند؛ اگرچه هدف احساس اجتماعی علاوه بر قرارگرفتن در بعد ذاتی، گرایش را به بعد تعالی خود نشان داد؛ درحالی‌که دو هدف سلامتی

-
1. Aspiration Index (AI)
  2. factor structure
  3. Convergent validity
  4. divergent

و موفقیت مالی علاوه بر قرارگیری در بعد ذاتی و بیرونی گرایش را به بعد خود جسمانی نشان دادند. در میان چهار هدف جدید نیز هدف معنویت در بعد تعالی خود و هدف لذت‌جویی در بعد خود جسمانی قرار گرفتند. هدف امنیت گرایش را به ابعاد ذاتی و خود جسمانی و هدف هم‌نوایی نیز گرایش را به ابعاد بیرونی و تعالی خود نشان دادند. در ضمن گویه‌های ۷ و ۱۹ به صورت معکوس نمره‌گذاری شدند.

جدول ۱. گویه‌های مربوط به هر یک از مؤلفه‌ها و حوزه‌ها

تعداد گویه	شماره گویه‌ها	مؤلفه (ابعاد)	حوزه
۷	۳۹، ۳۸، ۳۱، ۲۲، ۱۵، ۵، ۱	پذیرش خود (رشد شخصی)	اهداف ذاتی
۵	۴۳، ۳۶، ۱۹، ۱۴، ۶	ارتباط یا پیوندجویی (داشتن ارتباط صمیمانه و متعهدانه با دیگران)	
۳	۴۰، ۱۶، ۴	همکاری یا احساس اجتماعی	
۴	۴۶، ۳۳، ۲۵، ۱۸	حفظ سلامت بدن	
۴	۴۴، ۳۵، ۲۶، ۸	ثروت	اهداف بیرونی
۵	۴۷، ۳۲، ۲۴، ۹، ۲	زیبایی (جذابیت)	
۳	۳۰، ۱۷، ۱۰	شهرت	
۴	۲۸، ۲۳، ۱۳، ۷	امنیت	اهداف
۳	۴۱، ۲۷، ۱۲	لذت‌جویی	خودجسمانی
۵	۴۲، ۳۷، ۲۹، ۲۰، ۳	معنویت	اهداف تعالی خود
۴	۴۵، ۳۴، ۲۱، ۱۱	هم‌نوایی	

مقیاس جهت‌گیری مذهبی^۱ (ROS)

این پرسشنامه را ابتدا آلپورت و راس (۱۹۵۰) به نقل از آلپورت و راس، (۱۹۶۷) به صورت ۲۰ ماده‌ای (جهت‌گیری بیرونی و درونی با ۱۱ و ۹ ماده) ارائه کردند. سپس فیگین (۱۹۶۴) با اضافه کردن یک گزینه دیگر که همبستگی زیادی (۰/۶۱) با جهت‌گیری بیرونی داشت، نسخه ۲۱ ماده‌ای آن را معرفی کرد. بدین ترتیب ۱۲ ماده این پرسشنامه مربوط به جهت‌گیری مذهبی بیرونی^۲ و ۹ ماده آن مربوط به جهت‌گیری مذهبی درونی^۳ است. در این پرسشنامه، نمره‌گذاری برای تمام مواد آن بدین صورت بود: کاملاً مخالفم، ۵، تقریباً مخالفم، ۴، تقریباً موافقم، ۲ و کاملاً موافقم، ۱.

گفتنی است عبارات بدون پاسخ نمره سه می‌گیرند. کمترین نمرات مربوط به افراد دارای جهت‌گیری مذهبی درونی و بیشترین نمرات مربوط به افراد دارای جهت‌گیری مذهبی بیرونی است. در مطالعه اولیه‌ای که بر این مبنا صورت گرفت، مشاهده شد همبستگی جهت‌گیری بیرونی با درونی ۰/۲۱ است (آلپورت و راس، ۱۹۶۷). این آزمون در سال ۱۳۷۸ ترجمه و هنجاریابی شده است. پایایی پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی

1. Religious Orientation Scale (ROS)

2. external religious orientation

3. internal religious orientation

آلپورت و راس را جان بزرگی (۱۳۷۸) با آلفای کرونباخ ۰/۷۴ گزارش کرده است و اعتبار نسخه فارسی آن نیز توسط خداپناهی و خاکسار (۱۳۸۴) مطلوب گزارش شده است. در پژوهش حاضر، نتایج ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸۶، برای خرده‌مؤلفه‌های جهت‌گیری مذهبی درونی ۰/۸۳ و جهت‌گیری مذهبی بیرونی ۰/۸۵ به دست آمد که نتایج حاکی از پایایی پرسشنامه است.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

برای ارزیابی ساختار عاملی مقیاس اهداف و آرزوهای زندگی، ابتدا از روش تحلیل عاملی اکتشافی، با کاربرد روش استخراج مؤلفه‌های اصلی^۱ و چرخش واریماکس^۲ استفاده شد. این تحلیل با پذیرش شرط ارزش ویژه مساوی یا بزرگ‌تر از ۱ و بار عاملی مساوی یا بزرگ‌تر از قدر مطلق ۰/۳ انجام شد. قبل از استخراج عوامل آزمون، کفایت نمونه‌برداری کایزر-مایر-اولکین^۳ و آزمون کرویت بارتلت^۴ به‌عنوان پیش‌فرض‌های تحلیل عاملی بررسی شدند. سپس روش تحلیل عاملی تأییدی برای تأیید ساختار عاملی اکتشافی به کار برده شد. به‌منظور ارزیابی برازش مدل از شاخص‌های برازش استفاده شد. برای اینکه مدل از برازش قابل‌قبولی برخوردار باشد، باید ارزش شاخص‌های RFI, JFI, NFI, CFI, AGFI, GFI، بیشتر از ۰/۹ و ارزش شاخص‌های RMSEA کمتر از ۰/۰۸ و بهتر است کمتر از ۰/۰۶ باشد (کلاین، ۲۰۱۱). تمام تحلیل‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۲ و Lisrel ۸.۵ انجام شدند.

یافته‌ها

الف) توصیف جمعیت‌شناختی

میانگین سن شرکت‌کنندگان ۲۷/۵۶ (انحراف استاندارد، ۵/۵۸) بود. ۹۶ نفر از آن‌ها مرد (۴۴ درصد) و ۱۲۰ نفر زن (۵۶ درصد) بودند. ۱۱۰ نفر (۵۱ درصد) دانشجوی کارشناسی (۳۷ مرد و ۷۳ زن) و ۱۰۶ نفر (۴۹ درصد) دانشجوی کارشناسی ارشد (۵۹ مرد و ۴۷ زن) بودند.

ب) توصیف و پایایی اولیه شاخص‌ها

برای سنجش همسانی درونی مقیاس از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. این پرسشنامه از یازده خرده‌مؤلفه شکل گرفته و از ترکیب این خرده‌مؤلفه‌ها چهار شاخص اهداف ذاتی (پذیرش خود، ارتباط یا پیوندجویی، احساس اجتماعی، حفظ سلامت بدن)، بیرونی (شهرت، ثروت، جذابیت بدنی)، خود جسمانی (امنیت، لذت‌جویی) و تعالی خود (همنوایی، معنویت) به دست می‌آید؛ از این‌رو برای سنجش همسانی درونی، پرسشنامه به‌صورت جداگانه برای هر یازده خرده‌مؤلفه و چهار شاخص آلفای کرونباخ محاسبه شد. در جدول

-
1. principal component
  2. varimax rotation
  3. Kaiser -Meyer- Olkin
  4. Kervit Bartlett test

۲ آلفای کرونباخ به‌دست‌آمده برای هریک از مقیاس‌ها و میانگین و انحراف استاندارد هر مقیاس به‌صورت مجزا گزارش می‌شود.

جدول ۲. آلفای کرونباخ، میانگین و انحراف استاندارد به‌دست‌آمده برای مقیاس اهداف و آرزوهای زندگی

حوزه‌ها	مؤلفه‌ها	آلفا	میانگین	انحراف معیار	آلفا	میانگین	انحراف معیار
اهداف ذاتی	پذیرش خود (رشد شخصی)	۰/۸۵	۷/۹۸	۰/۹۸۲	۰/۸۳	۶/۵۴	۰/۹۲۷
	ارتباط یا پیوندجویی	۰/۸۶	۷/۸۳	۱/۱۴	۰/۸۰	۷/۷۲	۱/۳۱
	احساس اجتماعی	۰/۸۰	۷/۷۲	۱/۳۱	۰/۷۸	۷/۵۲	۱/۳۹
اهداف بیرونی	ثروت	۰/۷۵	۶/۵۱	۱/۴۵	۰/۷۶	۶/۷۷	۱/۶۱
	زیبایی (جذابیت)	۰/۷۶	۶/۷۷	۱/۶۱	۰/۶۱	۶/۵۵	۰/۹۰۵
اهداف خود جسمانی	امنیت	۰/۵۴	۷/۳۹	۱/۳۷	۰/۸۶	۶/۸۱	۱/۸۹
	لذت‌جویی	۰/۸۶	۶/۸۱	۱/۸۹	۰/۵۸	۶/۵۴	۱/۳۶
اهداف تعالی خود	معنویت	۰/۸۶	۶/۸۱	۱/۸۹	۰/۵۸	۶/۵۴	۱/۳۶
	همنوایی	۰/۵۸	۶/۵۴	۱/۳۶			

نتایج نشان می‌دهد آلفای کرونباخ محاسبه‌شده برای خرده‌مؤلفه‌های پرسشنامه حاضر بین ۰/۵۴ تا ۰/۸۶ است که همسانی درونی مناسب خرده‌مؤلفه‌های پرسشنامه را نشان می‌دهد. از سوی دیگر همان‌طور که در توضیحات پرسشنامه مطرح شده است، پرسشنامه حاضر علاوه بر سنجش جداگانه مقیاس اهداف و آرزوهای زندگی چهار شاخص نیز به‌دست آورده است. نتایج نشان می‌دهد آلفای کرونباخ محاسبه‌شده برای شاخص اهداف ذاتی، بیرونی، خود جسمانی و تعالی خود به‌ترتیب ۰/۸۸، ۰/۸۴، ۰/۶۲ و ۰/۸۵ است که همسانی درونی خوب پرسشنامه را نشان می‌دهد. پس از بررسی ضرایب پایایی پرسشنامه به‌منظور بررسی روایی پرسشنامه، ساختار عاملی پرسشنامه به دو صورت تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأییدی بررسی شد؛ بنابراین در ابتدا به توضیح تحلیل عاملی اکتشافی می‌پردازیم.

ج) روایی مبتنی بر تحلیل عاملی اکتشافی مرتبه اول

از آنجا که اجرای این روش بر پایه فرضیه‌هایی استوار است که هرکدام می‌تواند در قابل اجرا بودن این روش اثر داشته باشد، ابتدا وجود این فرضیه‌ها بررسی شده است:

مناسب بودن داده‌ها: در پاسخ برای اطمینان از مناسب بودن داده‌ها و کفایت نمونه‌برداری از آماره کایزر-مایر-اولکین (KMO)^۱ استفاده شد. مقدار کومو بین صفر تا ۱ است، اما اگر مقدار آن حداقل ۰/۷۰ باشد،

1. Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO)

نشان‌دهنده کفایت داده‌هاست. اگر اندازه KMO بیشتر از ۰/۷۰ باشد، می‌توان تحلیل‌عاملی را انجام داد و از کفایت نمونه‌برداری برخوردار است (هومن، ۱۳۸۵). در پژوهش حاضر مقدار KMO به‌دست‌آمده ۰/۸۸ است که کفایت داده‌ها را نشان می‌دهد.

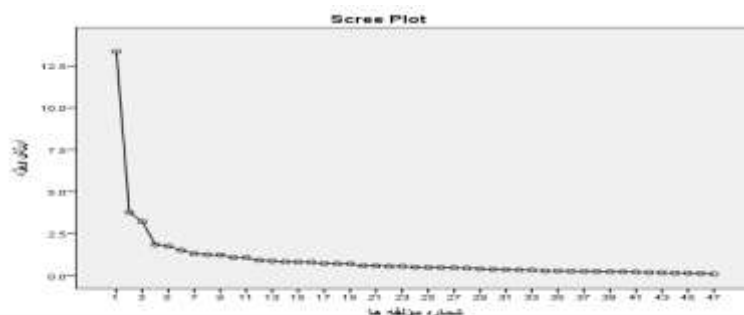
هم‌بسته‌بودن متغیرها؛ این پیش‌فرض با استفاده از آماره بارتلت بررسی شد و مقدار این آماره باید معنادار باشد (هومن، ۱۳۸۵). در این پژوهش، مقدار آماری آزمون کرویت بارتلت $\chi^2_{946} = 5215/38, p < 0/001$ به‌دست آمد که سطح معناداری آن کمتر از ۰/۰۰۱ است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که اجرای تحلیل‌عاملی براساس ماتریس همبستگی حاصل در گروه نمونه مورد مطالعه، قابل‌توجیه بوده است.

بار عاملی سؤال‌ها: مقدار بار عاملی به‌عنوان یک معیار تجربی برای تفسیر عامل‌ها استفاده می‌شود و اگر بار عاملی ۰/۳۰ یا بیشتر باشد، می‌توان آن را معنادار فرض کرد. به‌منظور بررسی معناداری بارهای عاملی روش‌های مختلفی وجود دارد. بار عاملی ۰/۳ بیانگر آن است که ۹ درصد از واریانس متغیر به‌کمک عامل تبیین می‌شود. این مقدار واریانس تبیین‌شده، به‌اندازه‌ای است که بتوان بار عاملی را قابل‌توجه دانست؛ به همین دلیل در تحلیل‌های عاملی با حجم حداقل ۱۰۰ نفر، ۰/۳۰ ملاک قابل‌قبولی است. با توجه به اینکه بارهای عاملی ۰/۱۵ مشکلاتی بر سر راه تکرار تحلیل‌های عاملی به‌وجود می‌آورد و بارهای عاملی ۰/۴ و بالاتر نیز موجب می‌شود تعداد زیادی از سؤالات حذف شود، در این پژوهش، بار ۰/۳ به‌عنوان بار عاملی قابل‌قبول انتخاب شد؛ در نتیجه اگر بار عاملی سؤالی روی تمام عوامل چرخش‌یافته کمتر از ۰/۳ باشد، از آزمون کنار گذاشته می‌شود (عبدالملکی، ۱۳۸۹).

معیار دیگری که باید در تعیین تعداد عوامل در نظر گرفته شود، تعداد متغیرهایی است که ذیل هر عامل قرار می‌گیرد. فلوید و ویدامن حضور دو یا سه متغیر در هر عامل را کافی می‌داند (فلوید و ویدامن، ۱۹۹۵). کمبری معتقد است، حداقل ۳ متغیر باید در هر عامل وجود داشته باشد (کمبری، ۱۹۸۸)؛ بنابراین مدلی که در آن یک متغیر ذیل یک عامل قرار بگیرد، مدل مطلوبی محسوب نمی‌شود؛ البته باید توجه داشت که برای تعیین تعداد عواملی که باید استخراج کرد، علاوه‌بر قواعد مذکور که بیشتر الزامات ریاضی روش تحلیل‌عاملی اکتشافی (EFA) را شامل می‌شوند، محقق باید چارچوب نظری را که برای اهداف مطالعه خود انتخاب کرده است، در نظر بگیرد. به عبارت دیگر، تعداد عوامل انتخاب‌شده باید علاوه‌بر رعایت الزامات ریاضی روش EFA، با چارچوب نظری مطالعه نیز هماهنگ باشد؛ یعنی محقق باید چندین گزینه را بیازماید و از میان آن‌ها مدلی را انتخاب کند که بیشتر با چارچوب نظری تحقیق هماهنگ است.

برای به‌دست‌آوردن ساختار عاملی پرسشنامه، عامل‌های استخراج‌شده با استفاده از چرخش واریماکس، به محورهای جدید که نسبت به هم با زاویه‌ای قائم قرار می‌گیرند، انتقال داده شد. پس از اجرای تحلیل‌عاملی (مرتب اول)، ده عامل اصلی استخراج شد. برای تعیین اینکه ابزار سنجش مورد مطالعه (و به بیان دقیق‌تر، مجموعه سؤال‌ها) از چند عامل معنادار اشباع شده، دو شاخص عمده ارزش ویژه و نسبت واریانس تبیین‌شده

به کمک هر عامل، مدنظر قرار گرفته است. برای نمایش مقدار ویژه در برابر تعداد عامل‌های مشخص شده از نمودار اسکری^۱ استفاده شده است. از این نمودار که در شکل ۱ آمده است، می‌توان استنباط کرد که شیب نمودار در عامل دهم تقریباً افقی می‌شود و این امر نشان‌دهنده آن است که مجموعه متغیرها احتمالاً از ده عامل اشباع شده و نیز سهم ده عامل اول در تبیین واریانس کل متغیرها چشمگیر است.

شکل ۱. مقادیر ویژه مربوط به مؤلفه‌های استخراج شده در تحلیل عاملی مرتبه اول

جدول ۳. تبیین کل واریانس توسط عامل‌های استخراج شده در تحلیل عاملی مرتبه اول

مؤلفه‌ها	مقادیر ویژه اولیه		مجموع مجذورات بارهای عاملی چرخش یافته		مؤلفه‌ها
	درصد	درصد تجمعی	کل	درصد تجمعی	
۱	۳۹/۲۵	۳۹/۲۵	۳/۹۴	۱/۹۶	۱
۲	۸/۰۳	۳۷/۲۹	۳/۹۳	۱۷/۹۱	۲
۳	۷/۱۵	۴۴/۴۴	۳/۶۷	۲۶/۲۵	۳
۴	۳/۹۳	۴۸/۳۸	۳/۶۷	۳۴/۵۹	۴
۵	۳/۵۸	۵۱/۹۶	۳/۴۳	۴۲/۴	۵
۶	۳/۳۵	۵۵/۳۲	۲/۹	۴۹/۰۱	۶
۷	۲/۹۱	۵۸/۲۳	۲/۴۴	۴۴/۵۶	۷
۸	۲/۷۷	۶۱	۱/۷۶	۵۸/۵۶	۸
۹	۲/۶۵	۶۳/۶۵	۱/۷۱	۶۲/۴۶	۹
۱۰	۲/۳۰	۶۵/۹۶	۱/۵۴	۶۵/۹۶	۱۰

با توجه به جدول ۳ و شکل ۱، ده مؤلفه که مقدار ویژه آن‌ها بیشتر از یک است، استخراج شده‌اند. این مؤلفه‌ها، در مجموع حدود ۶۶ درصد از کل واریانس مربوط به اهداف زندگی دانشجویان را تبیین می‌کنند که در این میان بیشترین سهم را مؤلفه اول حدود ۹ درصد و کمترین سهم را مؤلفه دهم ۳/۵ درصد به خود

1. scree plot

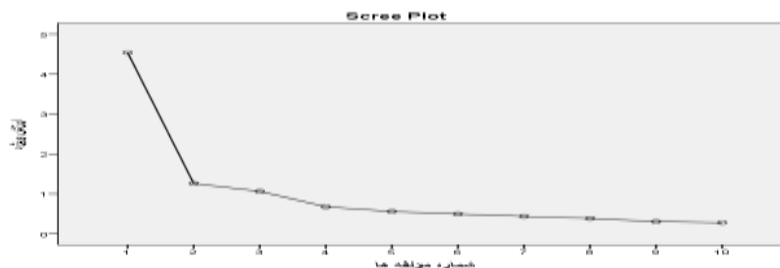

نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی مرتبه اول نشان می‌دهد، سؤالات پرسشنامه در ده مؤلفه طبقه‌بندی شدند. از این میان سؤالات ۷، ۱۹ و ۴۱ به دلیل اینکه بار عاملی آن‌ها کمتر از ۰/۳۰ بود حذف شدند. سؤالات ۱، ۲۸ و ۱۴ نیز به دلیل اینکه تحت پوشش دو عامل یا بیشتر از آن قرار گرفتند، مطمئن نیستند و به دلیل بار عاملی نزدیک به هم روی دو یا بیشتر از دو عامل، حذف شدند. از آنجا که تاکنون پژوهشی با روش تحلیل عاملی درباره این پرسشنامه انجام نشده و در پژوهش‌های پیشین، تنها روایی و پایایی آن با روش‌های ساده محاسبه شده بود، عوامل با توجه به بررسی ادبیات موضوع و مطابق با نظریه انگیزشی «خودمختاری» دسی و ریان (۱۹۹۱) در زمینه اهداف زندگی جوانان، انتخاب شدند. براساس اطلاعات جدول ۶، مؤلفه‌های اهداف زندگی دانشجویان به ترتیب سهم آن‌ها در تبیین تغییرات اهداف زندگی شامل معنویت (۸/۹۶ درصد)، رشد و سلامت شخصی (۸/۹۵ درصد)، عاملیت شخصی (۸/۳۴ درصد)، مقبولیت (پذیرش مردمی) (۸/۳۴ درصد)، ثروت (۷/۸۱ درصد)، اجتماع‌محوری (۶/۶ درصد)، تصویر بدنی (۵/۵۴ درصد)، نزاکت (۴ درصد)، همنوایی (۳/۸۹ درصد) و نیازهای اساسی (۳/۵ درصد) هستند.

د) روایی مبتنی بر تحلیل عاملی اکتشافی مرتبه دوم

پس از تحلیل عاملی مرتبه اول، میانگین نمرات هرکدام از عامل‌های مشخص‌شده وارد تحلیل عاملی مرتبه دوم شدند. تحلیل عاملی مرتبه دوم به منظور تمایز و مشخص‌ساختن ابعاد اهداف زندگی صورت گرفت. اندازه کفایت نمونه (KMO) و معناداری آزمون کروییت بارتلت در تحلیل عاملی اکتشافی با نرم‌افزار SPSS به ترتیب ۰/۸۷ و ۰/۰۰۰۱ است.

شکل ۲. مقادیر ویژه مربوط به مؤلفه‌های استخراج‌شده در تحلیل عاملی مرتبه دوم

جدول ۵. تبیین کل واریانس توسط عامل‌های استخراج‌شده در تحلیل عاملی مرتبه دوم

مؤلفه‌ها	مقادیر ویژه اولیه		مجموع مجذورات بارهای عاملی چرخش یافته		کل	مؤلفه‌ها
	درصد	درصد تجمعی	درصد	درصد تجمعی		
۱	۴۵/۴۰	۴۵/۴۰	۲۸/۰۴	۲۸/۰۴	۲/۸۰	۱
۲	۱۲/۶۰	۵۸/۰۱	۲۴/۳۱	۵۲/۳۵	۲/۴۳	۲
۳	۱۰/۶۲	۶۸/۶۴	۱۶/۲۸	۶۸/۶۴	۱/۶۲	۳

با توجه به جدول ۵ و شکل ۲، تمام ده عامل در سه طبقه خلاصه شده‌اند. همچنین این سه عامل حدود ۶۹ درصد واریانس ده عامل را توضیح می‌دهند که در این میان بیشترین سهم را مؤلفه اول با ۲۸ درصد و کمترین سهم را مؤلفه سوم با ۱۶ درصد به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۶. ماتریس عامل‌های چرخش یافته به روش واریماکس (متعامد) در تحلیل عاملی مرتبه دوم

عامل‌ها	مؤلفه ۱	مؤلفه ۲	مؤلفه ۳
نیازهای اساسی	۰/۷۷۹		
ثروت	۰/۶۹۵		
مقبولیت (پذیرش مردمی)	۰/۶۷۶		
تصویر بدنی	۰/۶۴۹		
نزاکت	۰/۵۷۱		
رشد و سلامت شخصی		۰/۸۲۴	
اجتماع‌محوری		۰/۷۸۱	
عاملیت انسانی		۰/۷۰۷	
همنوایی			۰/۸۱۴
معنویت			۰/۶۹۷

نتایج تحلیل عاملی اکتشافی مرتبه دوم نشان می‌دهد، مؤلفه‌های پرسشنامه در ۳ حوزه طبقه‌بندی شدند؛ منطقی است که این عامل‌ها بر اساس ادبیات تحقیق، به ترتیب اهداف بیرونی، درونی و تعالی خود نامیده شوند. الگوی مفهومی زیر مراحل تحلیل عاملی را برای اهداف زندگی نشان می‌دهد.

۵) روایی مبتنی بر تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم

در تحلیل تأییدی مرتبه دوم که براساس مدل اکتشافی استخراج شده انجام گرفت، مدل تأیید شد. به‌منظور بررسی نیکویی برازش مدل با داده‌های پژوهش، شاخص مربوط به برازش مدل ارائه شدند. جدول ۷ شاخص‌های برازش مدل اهداف زندگی را نشان می‌دهد.

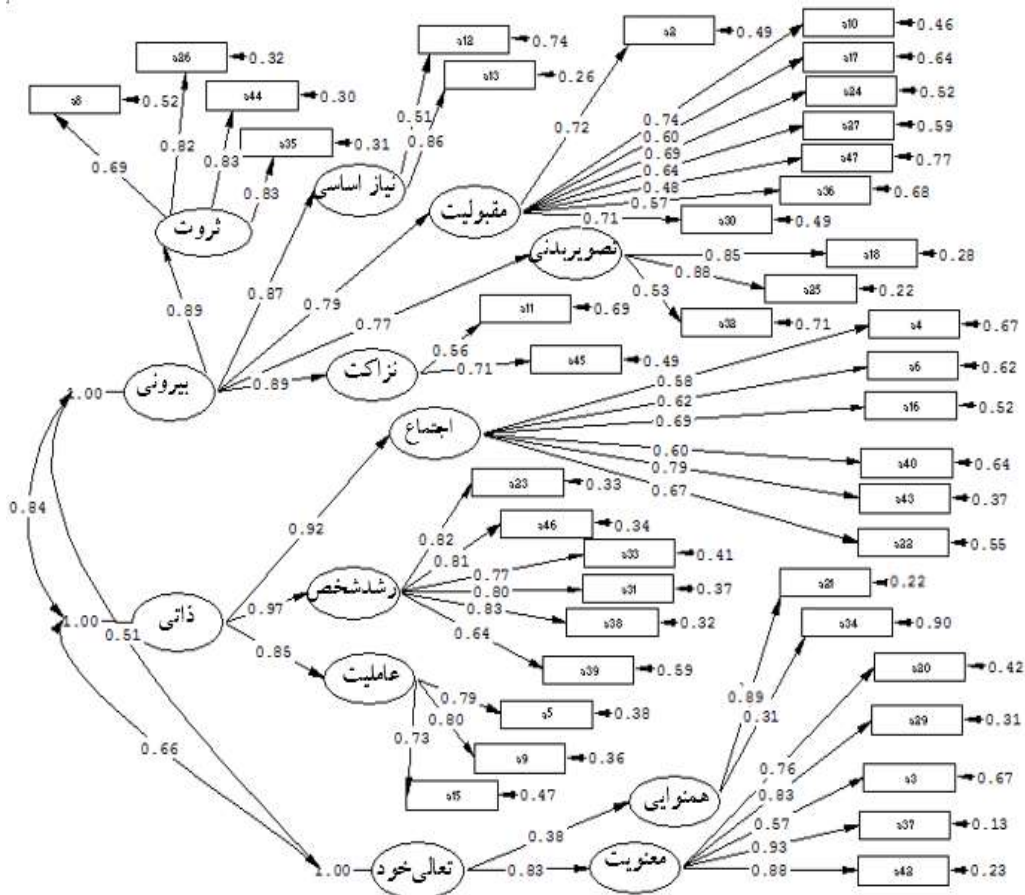
جدول ۷. شاخص‌های برازندگی برای مدل ارائه‌شده

شاخص	χ^2	Df	P	χ^2/df	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	NFI	IFI	RFI
مقدار	۲۲۵۱/۵۸	۷۶۶	۰/۰۰۱	۲/۹۳	۰/۰۷۹	۰/۹۱	۰/۹۰	۰/۹۴	۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۹۲

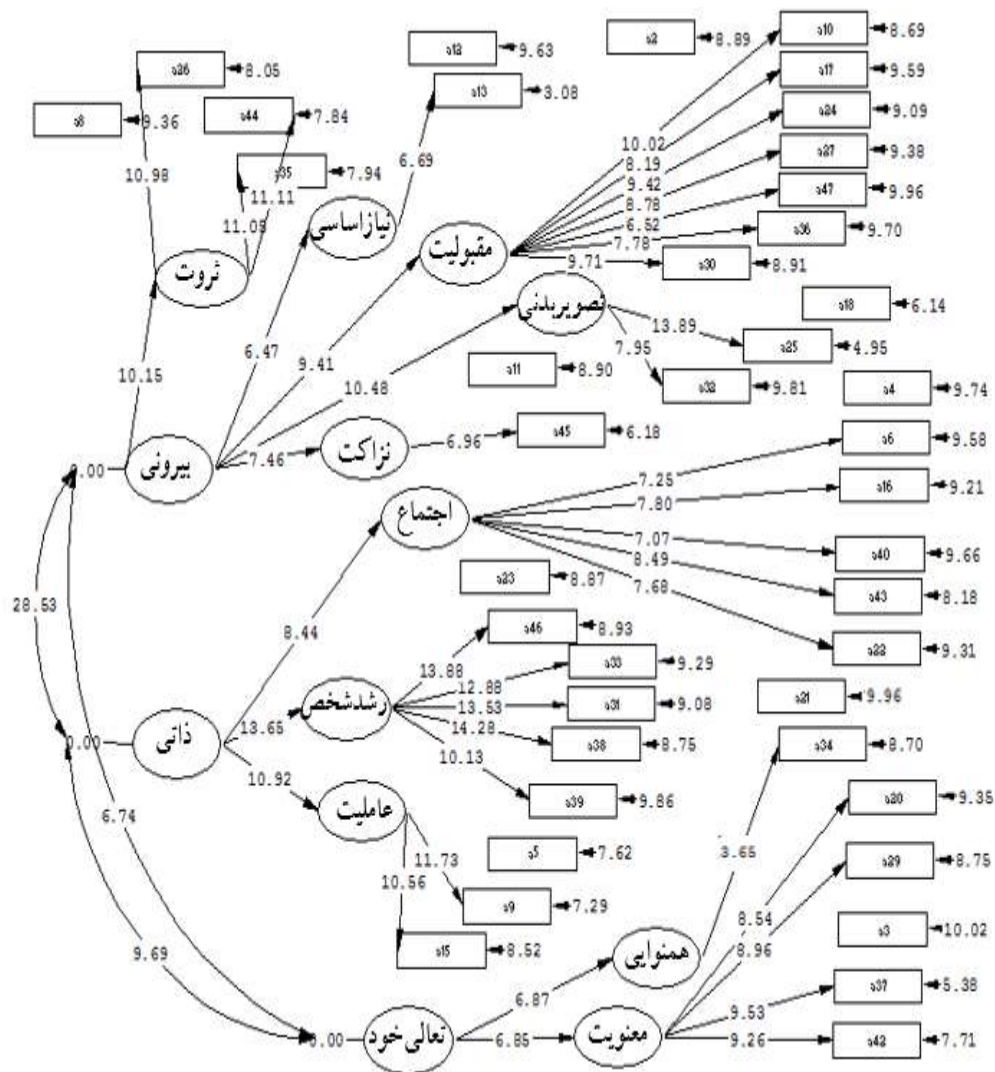
با توجه به مندرجات جدول ۷ مقدار مجذور کای به‌دست‌آمده در مدل به لحاظ آماری معنادار است ($P < ۰/۰۰۱$)، اما با توجه به اینکه این شاخص در مواردی که حجم نمونه بالاست، معنادار می‌شود، می‌توان از آن چشم‌پوشی کرد. درعوض به‌جای شاخص مجذور کای به تفسیر شاخص دیگری به نام نسبت مجذور کای بر درجه آزادی (χ^2/df) می‌پردازند. حاصل نسبت مجذور کای به درجه آزادی (۲/۹۳) است که در

مقایسه با مقدار بحرانی سه شاخص قابل‌قبولی است. ضمن اینکه سایر شاخص‌های مدل در سطح مناسبی هستند و برازندگی مناسب آن با داده‌ها را نشان می‌دهند (RMSEA=۰/۰۷۹، GFI=۰/۹۱، AGFI=۰/۹۰، CFI=۰/۹۴، NFI=۰/۹۲، IFI=۰/۹۳، RFT=۰/۹۲). با توجه به نتایج حاصل از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم، ضرایب مسیر تأیید شدند. گفتنی است برای تأیید یا رد ضرایب مسیر از آلفای ۰/۰۵ استفاده شد. با توجه به اینکه تمام ضرایب استاندارد بالای ۰/۴ هستند و عدد معناداری آن‌ها نیز بالای ۱/۹۶ است، می‌توان نتیجه گرفت تمام ضرایب مسیر معنادار هستند. به دلیل محدودیت در حجم مقاله از ارائه جدول ضرایب استاندارد و معناداری آن‌ها خودداری شده است و تنها درباره تحلیل عاملی مرتبه دوم تحقیق که در الگوی مفهومی نیز مشخص است بحث شده است. در ادامه نمودار مسیر مدل همراه با معناداری پارامترهای برآوردشده ارائه شده است.

شکل ۳. الگو در حالت ضرایب استاندارد

شکل ۴. الگو در حالت ضرایب معناداری

یکی از روش‌های دیگری که برای بررسی روایی آزمون اهداف و آرزوهای زندگی به کار گرفته شد، محاسبه همبستگی آزمون با پرسشنامه جهت‌گیری‌های مذهبی (درونی، بیرونی) بود که ضریب همبستگی مقیاس اهداف زندگی با جهت‌گیری‌های مذهبی در قالب جدول ۸ نشان داده شده است.

(و) روایی همگرایی و پایایی نهایی**جدول ۸. همبستگی میان اهداف زندگی و جهت‌گیری‌های مذهبی (درونی، بیرونی)**

مذهب	مذهب	مذهب	مذهب	مؤلفه‌ها	حوزه‌ها
درونی	بیرونی	درونی	بیرونی		
		۰/۰۰۱	-۰/۰۲۱	عاملیت شخصی	اهداف ذاتی
*-۰/۱۲۵	۰/۰۱۴	*۰/۱۲۶	۰/۰۳۴	اجتماع‌محوری	
		*۰/۱۲۹	۰/۰۰۹	رشد و سلامت شخصی	
		۰/۰۳۳	*۰/۱۳۹	مقبولیت (پذیرش مردمی)	اهداف بیرونی
		-۰/۰۰۲	*۰/۱۴۱	ثروت (موفقیت اقتصادی)	
۰/۰۱	*۰/۱۶۳	۰/۰۴۳	۰/۰۹۲	تصویر بدنی	
		۰/۰۰۱	*۰/۱۳	نزاکت	
		*-۰/۱۲۳	*۰/۱۴۳	نیازهای اساسی	
**۰/۴۶۲	۰/۰۱۱	**۰/۱۸۸	*۰/۱۷۸	همنوایی	اهداف تعالی خود
		**۰/۴۸	-۰/۰۶	معنویت	

*^{*} همبستگی در سطح $p < ۰/۰۱$ *^{*} همبستگی در سطح $p < ۰/۰۵$

با توجه به جدول ۸، نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که میان اهداف ذاتی و تعالی خود با جهت‌گیری مذهبی بیرونی رابطه معناداری مشاهده نشده است ($p > ۰/۰۵$)، اما بین اهداف بیرونی با جهت‌گیری مذهبی بیرونی رابطه معناداری وجود دارد ($p < ۰/۰۵$)، بین اهداف ذاتی و تعالی خود با جهت‌گیری مذهبی درونی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($p < ۰/۰۱$)، اما بین اهداف بیرونی با جهت‌گیری مذهبی درونی رابطه معناداری مشاهده نشده است ($p > ۰/۰۵$)، بعد از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی، برای تعیین پایایی ابزار مذکور، از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج محاسبه ضریب پایایی برای هریک از خرده‌مؤلفه‌های اهداف زندگی و حوزه‌های آن در جدول ۹ آمده است.

جدول ۹. آلفای کرونباخ، میانگین و انحراف استاندارد به دست آمده برای مقیاس‌های پرسشنامه

حوزه‌ها	مؤلفه‌ها	آلفا	آلفا
اهداف ذاتی	عاملیت شخصی	۰/۷۷	
	اجتماع‌محوری	۰/۷۹	۰/۹۰
	رشد و سلامت شخصی	۰/۸۵	
اهداف بیرونی	مقبولیت (پذیرش مردمی)	۰/۸۳	
	ثروت (موفقیت اقتصادی)	۰/۷۸	
	تصویر بدنی	۰/۷۴	۰/۹۰
	نزاکت	۰/۵۸	
	نیازهای اساسی	۰/۶۱	
اهداف تعالی خود	همنوایی	۰/۵۷	۰/۸۲
	معنویت	۰/۸۶	

نتایج جدول ۹ نشان می‌دهد آلفای کرونباخ محاسبه‌شده برای مؤلفه‌های پرسشنامه حاضر بین ۰/۵۷ تا ۰/۸۶ و برای شاخص اهداف ذاتی، بیرونی و تعالی خود به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۹۰ و ۰/۸۲ است که همسانی درونی خوب پرسشنامه را نشان می‌دهد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی پایایی، روایی و ساختار عاملی پرسشنامه اهداف و آرزوهای زندگی انجام شد. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد، آلفای کرونباخ محاسبه‌شده برای مؤلفه‌های پرسشنامه حاضر بین ۰/۵۷ تا ۰/۸۶ و برای شاخص اهداف ذاتی، بیرونی و تعالی خود به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۹۰ و ۰/۸۲ است که همسانی درونی خوب پرسشنامه را نشان می‌دهد. آلفای کرونباخ به دست آمده با مطالعات قبلی (گروزت و همکاران، ۲۰۰۵؛ ونستینکست و همکاران، ۲۰۰۶؛ دریز و همکاران، ۲۰۰۷؛ تگرسون نتومانی، نتومنیس و نیکیتارس، ۲۰۱۰؛ هندرسن-کینگ و میچل، ۲۰۱۱؛ سبزه‌آرای لنگرودی، سرافراز و قربانی، ۱۳۹۴) هم‌خوان است. تحلیل عاملی اکتشافی مرتبه اول، ده عامل را استخراج کرد که مؤلفه‌های اصلی پرسشنامه اهداف و آرزوهای زندگی هستند که اولین عامل کشف شده براساس پیشینه پژوهشی، معنویت نام‌گذاری شد. این عامل یکی از اندک خرده‌مؤلفه‌هایی است که سؤالات آن منطبق با عامل اکتشافی در نسخه اصلی است. خرده‌مقیاس معنویت بیانگر این است که اهداف معنوی، به وضوح، اهداف تعالی خود و به مسائل کلی جهانی در خارج از خود جسمانی فرد مربوط هستند، اما از لحاظ ماهیت، به طور ذاتی درونی یا بیرونی نیستند؛ زیرا معنویت، گاهی اوقات، به دنبال ارضای نیازهای درونی است (مثل زمانی که حس یک فرد برای ارتباط با کلیسا اغنا می‌شود) اما می‌تواند با ترس مجازات و جرم تحریک شود (ریان، ریگی و کینگ، ۱۹۹۳). این نتیجه مشابه یافته‌های پیشین در این زمینه است (گروزت و همکاران، ۲۰۰۵؛ سبزه‌آرای لنگرودی، سرافراز و قربانی، ۱۳۹۴).

مؤلفه بعدی رشد و سلامت شخصی نام دارد که بیانگر کسب بینش بیشتر مرتبط با اعمال و کارهای مورد علاقه و سلامت جسمانی است. در مقایسه با مقیاس اصلی، مقیاس ترجمه شده این عامل گویه‌های ۱، ۵، ۱۵ و ۲۲ را ندارد. همچنین گویه‌های ۵ و ۱۵ روی خرده‌مؤلفه عاملیت شخصی، گویه ۱ به دلیل بار عاملی متقاطع حذف و گویه ۲۲ در خرده‌مؤلفه اجتماع‌محوری بارگذاری شد. از سوی دیگر، دو گویه ۳۳ و ۴۶ که در مقیاس اصلی به خرده‌مؤلفه سلامت جسمانی تعلق داشتند و گویه ۲۳ که به مؤلفه امنیت تعلق داشت، روی این خرده‌مؤلفه بارگذاری شدند. با این حال در نتایج تحلیل عاملی اکتشافی این سه گویه در مقایسه با سایر گویه‌ها بار عاملی کمتری را داشتند. البته هم‌پوشانی دو خرده‌مؤلفه رشد شخصی و سلامت جسمانی در برخی گویه‌ها قابل انتظار است؛ چراکه نقطه اشتراک این دو خرده‌مقیاس اهداف درونی یا ذاتی است. اهداف ذاتی به دلیل فرایند اکتساب خودمختاری خود (این اهداف بیشتر به دلیل انگیزش‌های ذاتی و همسان‌سازی شده پیگیری می‌شوند) و ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی با پیامدهای مثبت همراه هستند. همچنین از دیدگاه بالبی (۲۰۰۹) سلامت فیزیکی و امنیت نیز اهداف درونی هستند؛ زیرا همه افراد به احساس امنیت و سلامت

نیاز دارند. این اهداف در مقایسه با دیگر اهداف درونی، فیزیکی هستند؛ زیرا ایمنی و سلامت، با بی‌عیبی بدنی ارتباط دارند.

مؤلفه بعدی عاملیت شخصی نام دارد که بیانگر خودمختاربودن در انتخاب و انجام‌دادن اعمال و کارهای مورد علاقه است. در مقایسه با نسخه اصلی می‌توان گفت سؤالات این مؤلفه جز سؤال ۹ در نسخه اصلی ذیل عامل رشد شخصی (خودمختاربودن در انتخاب و انجام‌دادن اعمال و کسب بینش هرچه بیشتر درباره اعمال و کارهای مورد علاقه) قرار دارند، اما در تحلیل اکتشافی در فرهنگ ایرانی این سؤالات روی یک عامل جدید بارگذاری شدند. از سوی دیگر سؤال ۹ که در نسخه اصلی مربوط به خرده‌مؤلفه زیبایی بود، روی این عامل بار عاملی معناداری داشته است. با نگاهی به محتوای سؤال ۹ «دوست دارم در آینده به تصویر ذهنی ایده‌آلی که قبلاً یا حال از خود داشتم و دارم برسم» می‌توان استنباط کرد که این سؤال دارای مفهوم خودمختاری و انجام‌دادن اعمال و کارهای مورد علاقه توسط خود فرد است که می‌تواند دلیل احتمالی نزدیک‌شدن این گویه به این خرده‌مؤلفه باشد.

در تحلیل اکتشافی، مؤلفه شهرت با مؤلفه زیبایی روی یک عامل جدید بارگذاری شدند و این عامل مقبولیت (پذیرش مردمی) نام گرفت. از سوی دیگر، دو گویه ۳۶ و ۲۷ که در مقیاس اصلی به ترتیب به خرده‌مؤلفه‌های ارتباط و لذت‌جویی تعلق داشتند، بر روی این خرده‌مؤلفه بارگذاری شدند. با نگاهی به محتوای سؤال ۳۶ «بسیار مایلم که علاقه و عشقم را به افراد بی‌نظیر و استثنایی ابراز کنم» و سؤال ۲۷ «مایلم در آینده زندگی پرشور و هیجانی داشته باشم» می‌توان استنباط کرد که این دو سؤال از نظر دیگران مفهوم مقبولیت و پذیرفته‌شدن دارند که می‌تواند دلیل احتمالی نزدیک‌شدن این گویه به این خرده‌مؤلفه باشد. پنجمین عامل کشف‌شده براساس پیشینه پژوهشی، ثروت (موفقیت اقتصادی) نام‌گذاری شد. تمامی گویه‌های این عامل با عامل اکتشافی در نسخه اصلی منطبق است. این نتیجه مشابه یافته‌های پیشین در این باره است (گروزت و همکاران، ۲۰۰۵؛ سبزه‌آرای لنگرودی، سرافراز و قربانی، ۱۳۹۴).

در تحلیل اکتشافی، مؤلفه احساس اجتماعی با مؤلفه ارتباط یا پیوندجویی روی یک عامل جدید بارگذاری شد و اجتماع‌محوری نام گرفت. از سوی دیگر، گویه ۲۲ که در مقیاس اصلی به خرده‌مؤلفه رشد شخصی تعلق داشت، بر روی این خرده‌مؤلفه بارگذاری شد. با نگاهی به محتوای سؤال ۲۲ «دوست دارم به‌طور مؤثر با مسائل و مشکلات زندگی خود و دیگران مواجه شوم» می‌توان استنباط کرد این سؤال تا اندازه‌ای دارای مفهوم اجتماع‌محوری است که می‌تواند دلیل احتمالی نزدیک‌شدن این گویه به این خرده‌مؤلفه باشد؛ البته هم‌پوشانی دو خرده‌مؤلفه احساس اجتماعی و پیوندجویی و همچنین قرارگرفتن یکی از گویه‌های خرده‌مؤلفه رشد شخصی در این مؤلفه قابل‌انتظار است؛ چراکه نقطه اشتراک این موارد، اهداف درونی یا ذاتی است. گروزت و همکاران (۲۰۰۵) اظهار داشتند احساس اجتماعی دارای یک کیفیت تعالی خود و مربوط به رفاه جامعه و نسل‌های آینده است، اما درونی است؛ زیرا اغلب، نیازهای ارتباط، صلاحیت و خودمختاری را اغنا می‌کند. پذیرش خود و پیوندجویی از لحاظ ماهیت، به‌وضوح درونی هستند؛ زیرا ارتباط بسیار مستقیمی با ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی دارند، اما در جایی میان اهداف خود جسمانی و تعالی خود هستند.

هفتمین عامل کشف‌شده، تصویر بدنی نام‌گذاری شد. با نگاهی به محتوای سؤالات این خرده‌مؤلفه، سؤال ۲۵ «دوست دارم در آینده احساس خوبی درباره‌ی سطح تناسب اندام خودم داشته باشم»، سؤال ۱۸ «دوست دارم در آینده فرم بدنی و فیزیکی خوبی داشته باشم» و سؤال ۳۲ «دوست دارم در آینده به‌طور موفقیت‌آمیزی نشانه‌های پیری‌ام را پنهان کنم» می‌توان استنباط کرد این سه سؤال مفهوم تصویر بدنی دارند. سؤالات ۲۵ و ۱۸ در فرم اصلی به خرده‌مؤلفه‌ی حفظ سلامت بدن و سؤال ۳۲ به خرده‌مؤلفه‌ی زیبایی تعلق داشت. همان‌طور که گفته شد، دو بُعد عمودی درونی در مقایسه با بیرونی و تعالی خود در مقایسه با خود جسمانی، روشی جالب و شهودی برای طبقه‌بندی و فهم ماهیت و انواع اهداف بشر فراهم می‌کنند. براساس این تقسیم‌بندی می‌توان گفت سلامت فیزیکی و امنیت نیز اهداف درونی هستند؛ زیرا همه‌ی افراد به احساس امنیت و سلامت نیاز دارند (بالبی، ۲۰۰۹). این اهداف در مقایسه با دیگر اهداف درونی، فیزیکی هستند؛ زیرا ایمنی و سلامت، با بی‌عیبی بدنی ارتباط دارند.

نتایج تحلیل‌عاملی اکتشافی در این پژوهش نشان می‌دهد که مؤلفه‌ی هم‌نواپی در فرم اصلی، به دو خرده‌مؤلفه‌ی نزاکت و هم‌نواپی تقسیم شد که خرده‌مؤلفه‌های هشتم و نهم این پژوهش هستند. با نگاهی به محتوای سؤالات خرده‌مؤلفه‌ی نزاکت، سؤال ۱۱ «دوست دارم در مواجهه با دیگران باادب و مطیع باشم» و سؤال ۴۵ «مایلم با دیگران سازش داشته باشم و به‌گونه‌ای شایسته و مناسب با آن‌ها رفتار کنم» می‌توان استنباط کرد، این دو سؤال دارای مفهوم نزاکت و ادب هستند. مؤلفه‌ی بعدی طبق فرم اصلی، هم‌نواپی نام‌گذاری شد که شامل سؤالات ۳۴ «دوست دارم در آینده آرزوها و سلیقه‌هایم شبیه به مردمان دیگر باشد» و ۲۱ «باید متناسب و موافق با انتظارات جامعه‌ام رفتار کنم» بود.

آخرین خرده‌مؤلفه‌ی تحلیل‌عاملی اکتشافی، نیازهای اساسی نام‌گذاری شد که شامل سؤالات ۱۲ (خرده‌مؤلفه‌ی لذت‌جویی) و ۱۳ (خرده‌مؤلفه‌ی امنیت) از فرم اصلی است. با نگاهی به محتوای سؤالات خرده‌مؤلفه‌ی نیازهای اساسی، سؤال ۱۲ «می‌خواهم زندگی جنسی طولانی داشته باشم» و سؤال ۱۳ «دوست دارم نیازهای اساسی‌ام برای غذا، مسکن و لباس برآورده شود» می‌توان استنباط کرد این دو سؤال نیازهای اساسی را سنجش و ارزیابی می‌کنند. سلامت فیزیکی و امنیت نیز اهداف درونی هستند؛ زیرا همه‌ی افراد به احساس امنیت و سلامت نیاز دارند (بالبی، ۲۰۰۹). این اهداف در مقایسه با دیگر اهداف درونی، فیزیکی هستند؛ چون ایمنی و سلامت، با بی‌عیبی بدنی ارتباط دارد. لذت‌جویی به‌وضوح مربوط به بدن است و اگرچه بر لذت و نه امنیت تمرکز دارد، از حیطة کارهای درونی خارج است؛ به‌علاوه این حقیقت که لذت‌جویی گاهی اوقات برای لذت محض است، اما در بیشتر اوقات روشی برای اجتناب از مسائلی است که تحریک‌کننده‌ی اضطراب‌اند نشان می‌دهد لذت‌جویی، از لحاظ ماهیت، نه درونی ذاتی و نه بیرونی ذاتی است (وینهوون، ۲۰۰۳). تحلیل‌عاملی اکتشافی مرتبه‌ی دوم، سه شاخص کلی اهداف ذاتی، اهداف بیرونی و اهداف تعالی خود را شناسایی کرد. اهداف خود جسمانی نیز که در فرم اصلی شامل خرده‌مؤلفه‌های لذت‌جویی و امنیت بود، ذیل شاخص اهداف بیرونی قرار گرفتند. این یافته هم از نظر تئوریک و هم از نظر محتوای سؤالات قابل‌توجه است که در ادامه به ذکر جزئیات این یافته پرداخته شده است. همان‌طور که نتایج تحلیل‌عاملی اکتشافی مرتبه‌ی دوم نشان می‌دهد،

خرده‌مؤلفه‌های عاملیت شخصی، رشد و سلامت شخصی و اجتماع‌محوری ذیل شاخص اهداف ذاتی قرار گرفتند. براساس فرم اصلی اهداف ذاتی (رشد شخصی یا خودپذیری، ارتباط یا پیوندجویی، همکاری اجتماعی یا احساس اجتماعی و حفظ سلامتی)، بیشتر رفتارها و اهدافی را دربرمی‌گیرند که به‌دلیل حمایت محیط از ارضای نامشروط نیازهای اساسی، به‌دلیل ارضای نیازهای روانی برای شایسته‌بودن، داشتن ارتباط صمیمی با دیگران و انجام رفتارهای مورد علاقه و تأیید خود، ارزش‌گذاری و پیگیری می‌شوند. درمقابل اهداف بیرونی (شهرت، ثروت و ظاهر یا جذابیت فیزیکی) اغلب رفتارها و اهدافی را شامل می‌شوند که بنا بر اجبار و فشارهای بیرونی و درونی دنبال می‌شوند (کاسر و ریان، ۱۹۹۶). این نتیجه که مؤلفه‌های عاملیت شخصی، رشد و سلامت شخصی و اجتماع‌محوری ذیل شاخص اهداف ذاتی قرار گرفتند، مشابه یافته‌های پیشین در این باره است (گروزت و همکاران، ۲۰۰۵؛ سبزه‌آرای لنگرودی، سرافراز و قربانی، ۱۳۹۴).

همچنین براساس تحلیل‌عاملی اکتشافی مرتبه دوم، خرده‌مؤلفه‌های شهرت، ثروت، تصویر بدنی، نیازهای اساسی و نزاکت ذیل شاخص اهداف بیرونی قرار گرفتند. در فرم اصلی، براساس مطالعه گروزت و همکاران (۲۰۰۵) هدف لذت‌جویی و امنیت در بعد خود جسمانی قرار گرفتند. هرچند هدف ایمنی نیز گرایشی را به ابعاد ذاتی و هدف هم‌نوایی نیز گرایشی را به ابعاد بیرونی و تعالی خود نشان داد؛ بنابراین این نتیجه تا حدودی مشابه یافته‌های پیشین در این باره است (گروزت و همکاران، ۲۰۰۵). همان‌طور که در مبانی نظری اشاره شد، سلامت جسمانی و امنیت نیز اهداف درونی‌اند؛ زیرا همه افراد به احساس امنیت و سلامت نیاز دارند (بالبی، ۲۰۰۹). این اهداف در مقایسه با دیگر اهداف درونی، تا حدودی بیرونی و فیزیکی هستند؛ زیرا ایمنی و سلامت، با بی‌عیبی بدنی ارتباط دارند. لذت‌جویی به‌وضوح مربوط به بدن است و اگرچه بر لذت و نه امنیت تمرکز دارد، از حیطة کارهای درونی خارج است. به‌علاوه این حقیقت که لذت‌جویی، گاهی اوقات برای لذت محض است، اما در بیشتر اوقات روشی برای اجتناب از مسائلی است که تحریک‌کننده اضطراب هستند بومیستر (۱۹۹۱) نشان می‌دهد لذت‌جویی، از لحاظ ماهیت، نه درونی ذاتی و نه بیرونی ذاتی است (وینه‌وون، ۲۰۰۳). موفقیت مالی با تمرکز بر هدایا و مقام اجتماعی، یک هدف بیرونی است، اما در صورتی که «این پول برای تضمین بقا و خرید لذت‌های زودگذر و آنی جسمانی شود» طعم فیزیکی می‌گیرد. تصویر و شهرت، یک ویژگی بیرونی مشترک دارند، اما در مقایسه با موفقیت مالی، صفت خودبرتتری بیشتری دارند؛ زیرا بر عقاید دیگران بیشتر متمرکز هستند. در پایان، هم‌نوایی، ترکیبی از این دو مورد است: نگرانی‌های بیرونی برای تطبیق با سلايق دیگران - نگرانی خودبرتتری برای چیزی که خارج از خود فرد است (جامعه). محتوای اهداف بدون تردید می‌تواند پیش‌بینی‌کننده مهمی در زمینه علايق و جهت‌گیری‌های آینده افراد باشد (گروزت و همکاران، ۲۰۰۵).

همچنین نتایج تحلیل‌عاملی اکتشافی مرتبه دوم نشان می‌دهد، خرده‌مؤلفه‌های هم‌نوایی و معنویت ذیل شاخص اهداف تعالی خود قرار گرفتند. همان‌طور که ذکر شد، در مطالعه گروزت و همکاران (۲۰۰۵) هدف هم‌نوایی گرایشی را به ابعاد تعالی خود از خود نشان داده است؛ بنابراین این نتیجه مشابه یافته‌های پیشین در این باره است (گروزت و همکاران، ۲۰۰۵؛ سبزه‌آرای لنگرودی، سرافراز و قربانی، ۱۳۹۴). روایی ملاک

هم‌زمان پرسشنامه اهداف و آرزوهای زندگی از طریق همبستگی با جهت‌گیری‌های مذهبی تعیین شد. نتایج جدول ۹ شاخص‌های روانی هم‌زمان آزمون را نشان می‌دهد. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که میان اهداف ذاتی و تعالی خود با جهت‌گیری مذهبی بیرونی رابطه معناداری مشاهده نشد، اما بین اهداف بیرونی با جهت‌گیری مذهبی بیرونی رابطه معناداری وجود دارد. بین اهداف ذاتی و تعالی خود با جهت‌گیری مذهبی درونی رابطه مثبت و معناداری وجود داشت، اما بین اهداف بیرونی با جهت‌گیری مذهبی درونی رابطه معناداری مشاهده نشد؛ بنابراین یافته‌های پژوهش حاضر، پرسشنامه اهداف و آرزوهای زندگی را برای جمعیت دانشجویی ایران نسخه معتبر معرفی می‌کند.

پژوهش حاضر با وجود تلاش و دقت در مراحل اجرا، مانند پژوهش‌های دیگر در حوزه علوم انسانی با محدودیت‌هایی روبه‌رو بوده است که باید در نظر گرفته شود. جامعه آماری این پژوهش را دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی تشکیل می‌دادند که به صورت دردسترس انتخاب شدند؛ بنابراین لازم است برای تعمیم نتایج جانب احتیاط را رعایت و از نمونه‌های معرفت‌تر افراد جامعه استفاده کرد. اندک بودن بررسی‌های انجام شده درباره روایی و پایایی این ابزار در ایران، یافتن نتایج لازم برای مقایسه یافته‌های این پژوهش را دشوار کرد. انتخاب شرکت‌کنندگان به صورت دردسترس می‌تواند اعتبار بیرونی پژوهش را تهدید کند؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود در صورت امکان مطالعات آتی برای افزایش اعتبار بیرونی نمونه‌ها به صورت تصادفی انتخاب شوند. همچنین پیشنهاد می‌شود محققان در تحقیقات آینده از این پرسشنامه بهره گیرند که با فرهنگ جامعه ایران سنخیت بیشتری دارد، یا برای تکمیل و تداوم پژوهش، پیشنهاد می‌شود پرسشنامه با هدف اعتباریابی بیشتر در دو یا چند جامعه با تفاوت‌های مذهبی، تحصیلی، جنسیتی، سنی و... هم‌زمان اجرا و نتایج به‌دست‌آمده با یکدیگر و با آرزوهای هم‌تراز بررسی شود. در واقع با اعتباریابی مجدد این پرسشنامه در سایر اقشار جامعه، از یک سو می‌توان در راستای روان‌شناسی اسلامی در حیطه‌های شخصیت، هیجان و انگیزش گام برداشت و از سوی دیگر در قالب بسته‌های آموزشی و روان‌شناختی و به‌کاربردن آن برای سنین مختلف، به ارتقای سطح سلامت و آرزوهای ذاتی و تعالی خود افراد همت گماشت.

منابع

- خداپناهی، ک.، و خاکسار بلداجی، م. ع. (۱۳۸۴). رابطه جهت‌گیری مذهبی و سازگاری روان‌شناختی در دانشجویان. *مجله روان‌شناسی*. ۹(۳)، ۳۲۰-۳۰۹.
- سبزه‌آرای لنگرودی، م.، حاجلو، ن.، بشرپور، س.، و ابوالقاسمی، ع. (۱۳۹۵). اثر آزمایشگاهی اضطراب مرگ بر پیگیری ارزش‌ها و آرزوهای ناسالم. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*. ۶(۲۳)، ۲۰-۱.
- سبزه‌آرای لنگرودی، م.، سرافراز، م.، ر.، و قربانی، ن. (۱۳۹۴). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی شاخص آرزو. *مطالعات روان‌شناختی*. ۱۱(۱)، ۹۷-۱۱۴.
- عبدالملکی، ز. (۱۳۸۹). رابطه ساختاری بین وضعیت اجتماعی-اقتصادی و بالیدگی با خودپنداره بدنی دختران نوجوان. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد رفتار حرکتی*. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تربیت معلم تهران.

فروغی، ز.، زینعلی، ش.، و اکبری، ب. (۱۳۹۶). نقش آرزوها، نیازهای روان‌شناختی بنیادین، خودشناسی انسجامی، شفقت خود در پیش‌بینی اضطراب مرگ. *مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری*. ۲(۱۳)، ۳۱-۴۸.

کارشکی، ح.، گراوند، ه.، و دهقانی نیشابوری، م. (۱۳۹۱). نقش شکاف بین اهداف و آرزوها و شانس دستیابی به آن‌ها در شادکامی دانشجویان. *پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره*. ۲(۲)، ۱۵۴-۱۳۳.

کشکر، س.، و خوارزمی، ک. (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر توسعه ورزش در پارک‌ها. *دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در مدیریت و مهندسی صنایع*. ۲۷ اسفندماه، تهران، ایران.

هومن، ح. ع. (۱۳۸۵). *تحلیل داده‌های چندمتغیری در پژوهش رفتاری*. تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات پیک فرهنگ.

جان‌بزرگی، م. (۱۳۷۸). بررسی اثربخشی درمان‌گری کوتاه‌مدت با و بدون جهت‌گیری مذهبی بر مهار اضطراب و تنیدگی. *رساله دکتری روان‌شناسی*. دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.

References

- Allport, G. W., & Ross, J. M. (1967). Personal religious orientation and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*. 5(4), 432.
- Auerbach, R. P., Webb, C. A., Schreck, M., McWhinnie, C. M., Ho, M.-H. R., Zhu, X., & Yao, S. (2011). Examining the pathway through which intrinsic and extrinsic aspirations generate stress and subsequent depressive symptoms. *Journal of Social and Clinical Psychology*. 30(8), 856-886.
- Baumeister, R. F. (1991). *Escaping the self: Alcoholism, spirituality, masochism, and other flights from the burden of selfhood*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (2009). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York, NY: Basic Books.
- Bradshaw, E. L., Sahdra, B. K., Ciarrochi, J., Parker, P. D., Martos, T., & Ryan, R. M. (2019). A configural approach to aspirations: The social breadth of aspiration profiles predicts well-being over and above the intrinsic and extrinsic aspirations that comprise the profiles. *Journal of Personality and Social Psychology*. 120(1), 226-256.
- Comrey, A. L. (1978). Common methodological problems in factor analytic studies. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 46(4), 648-659.
- Duriez, B., Meeus, J., & Vansteenkiste, M. (2012). Why are some people more susceptible to ingroup threat than others? The importance of a relative extrinsic to intrinsic value orientation. *Journal of Research in Personality*. 46(2), 164-172.
- Duriez, B., Vansteenkiste, M., Soenens, B., & De Witte, H. (2007). The social costs of extrinsic relative to intrinsic goal pursuits: Their relation with social dominance and racial and ethnic prejudice. *Journal of Personality*. 75(4), 757-782.
- Feagin, J. R. (1964). Prejudice and religious types: A focused study of Southern fundamentalists. *Journal for the Scientific Study of Religion*. 4(1), 3-13.
- Floyd, F. J., & Widaman, K. F. (1995). Factor analysis in the development and refinement of clinical assessment instruments. *Psychological Assessment*. 7(3), 286-299.
- Grouzet, F. M., Kasser, T., Ahuvia, A., Dols, J. M. F., Kim, Y., Lau, S. Ryan, R. M., Saunders, S., Schmuck, P. & Sheldon, K. M. (2005). The structure of goal contents

- across 15 cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*. 89(5), 800-816.
- Henderson-King, D., & Mitchell, A. M. (2011). Do materialism, intrinsic aspirations, and meaning in life predict students' meanings of education? *Social Psychology of Education*. 14(1), 119-134.
- Hope, N. H., Holding, A. C., Verner-Filion, J., Sheldon, K. M., & Koestner, R. (2019). The path from intrinsic aspirations to subjective well-being is mediated by changes in basic psychological need satisfaction and autonomous motivation: A large prospective test. *Motivation and Emotion*. 43(2), 232-241.
- Jones, J. J. (1991). Earnings management during import relief investigations. *Journal of accounting research*, 29(2), 193-228.
- Kasser, T. (1996). Aspirations and well-being in a prison setting. *Journal of Applied Social Psychology*. 26(15), 1367-1377.
- Kasser, T., & Ryan, R. M. (1996). Further examining the American dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 22(3), 280-287.
- Kasser, T., & Ryan, R. M. (2001). Be careful what you wish for: Optimal functioning and the relative attainment of intrinsic and extrinsic goals. In P. Schmuck., & K. M. Sheldon (Eds.), *Life goals and well-being: Towards a positive psychology of human striving* (pp. 116–131). Cambridge, MA, United States: Hogrefe & Huber Publishers.
- Kline RB.(2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York: Guilford Press.
- Martos, T., & Kopp, M., S. (2011). life goals and well-being: does financial status matter? Evidence from a representative Hungarian sample. *Social indicators research*. 105(3), 561-568.
- Minkov, M. (2009). Predictors of differences in subjective well-being across 97 nations. *Cross-Cultural Research*. 43(2), 152-179.
- Mueller, R. O. (1999). *Basic principles of structural equation modeling: An introduction to LISREL and EQS*. New York, NY: Springer Science & Business Media.
- Niemiec, C. P., Ryan, R. M., Deci, E. L., & Williams, G. C. (2009). Aspiring to physical health: The role of aspirations for physical health in facilitating longterm tobacco abstinence. *Patient Education and Counseling*. 74(2), 250-257.
- Nishimura, T., & Suzuki, T. (2016). Aspirations and life satisfaction in Japan: The big five personality makes clear. *Personality and Individual Differences*. 97(2016), 300-305.
- Olčar, D., Rijavec, M., & Golub, T. L. (2019). Primary school teachers' life satisfaction: The role of life goals, basic psychological needs and flow at work. *Current Psychology*. 38(2), 320-329.
- Otero-López, J. M., & Villardefrancos, E. (2015). Compulsive buying and life aspirations: An analysis of intrinsic and extrinsic goals. *Personality and Individual Differences*. 76(2015), 166-170.
- Ryan, R. M., Rigby, S., & King, K. (1993). Two types of religious internalization and their relations to religious orientations and mental health. *Journal of Personality*

- and Social Psychology*. 65(3), 586-596.
- SabzehAra, M., Ferguson, Y. L., Sarafraz, M. R., & Mohammadi, M. (2014). An investigation of the associations between contingent self-worth and aspirations among Iranian university students. *The Journal of Social Psychology*. 154(1), 59-73.
- Sagiv, L., Roccas, S., & Hazan, O. (2004). Value pathways to well-being: Healthy values, valued goal attainment, and environmental congruence. *Positive Psychology in Practice*. 4(2), 68-85.
- Sheldon, K. M., Gunz, A., Nichols, C. P., & Ferguson, Y. (2010). Extrinsic value orientation and affective forecasting: Overestimating the rewards, underestimating the costs. *Journal of Personality*. 78(1), 149-178.
- Thgersen-Ntoumani, C., Ntoumanis, N., & Nikitaras, N. (2010). Unhealthy weight control behaviours in adolescent girls: A process model based on self-determination theory. *Psychology and Health*. 25(5), 535-550.
- Vansteenkiste, M., Duriez, B., Simons, J., & Soenens, B. (2006). Materialistic values and well-being among business students: Further evidence of their detrimental effect. *Journal of Applied Social Psychology*. 36(12), 2892-2908.
- Veenhoven, R. (1999). Quality-of-life in individualistic society. *Social Indicators Research*. 48(2), 159-188.
- Veenhoven, R. (2003). Hedonism and happiness. *Journal of Happiness Studies*. 4(4), 437-457.
- Verstuyf, J., Vansteenkiste, M., Soenens, B. (2012). Eating regulation and bulimic symptoms: The differential correlates of health-focused and appearance-focused eating regulation. *Body Image*. 9(1), 108-117.
- Wong, N. Y., & Ahuvia, A. C. (1998). Personal taste and family face: Luxury consumption in Confucian and Western societies. *Psychology & Marketing*. 15(5), 423-441.

